

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. I. Conclusio affirmativa statuitur

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

terminatio ad illos actus proveniat ex intrinseca determinatione & perfectione divinæ naturæ, quàm quod ad eam sit necessarium præsupponi directionem aliquam in finem. Imo neque in natura creata ille modus operandi importat perfectionem, universaliter quoad omnes actiones, sed solum quoad eas quibus tendit in finem: unde supra diximus, quod actus consequentes possessionem finis, ut fructio & delectatio de fine adepti, non sunt propter finem, sed corollarium & complementum illius.

Articulò 3. quærit D. Thomas, utrum actiones humanae specificentur à fine? de quo dicemus infra quæst. 18.

ARTICULUS V.

Utrum finis intermedius verè & propriè habeat rationem finis?

Partem negativam tenet Vazquez hic disp. 4. cap. 2. affirmativam verò careri Theologi, tam domestici, quàm extranei. Unde sit

§ I.

Conclusio affirmativa statuitur.

Dico igitur fines intermedios verè & propriè rationem finis habere.

94. Probatum primò ex Scriptura: Apostolus enim 1. ad Timoth. 1. ait: *Finis præcepti est charitas*: At constat quod charitas non est finis ultimus, sed intermedius, sive ad Deum comparatur, sive ad beatitudinem: Ergo ex Scriptura finis intermedius est verè & propriè finis.

95. Confirmatur: Salus hominum est finis incarnationis Verbi divini, ut patet ex illis verbis Symboli Nicæni: *Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cælis, & incarnatus est*: At salus nostra est finis intermedius; ordinatur enim ad Dei gloriam, & manifestationem perfectionum ipsius: Ergo finis intermedius verè & propriè rationem finis habet.

96. Probatum secundo ex D. Thoma infra quæst. 12. art. 2. ubi expressè docet quòd intentio non solum est circa finem ultimum, sed etiam circa finem intermedium: At intentio versatur circa finem formaliter sub ratione finis: Ergo ex D. Thoma, non solum finis ultimus, sed etiam intermedius, verè & propriè habet rationem finis. Unde ibidem art. 1. ad 2. ait: *Duplex est finis, scilicet ultimus & propinquus*. Et 2. Phisic. lect. 5. *Omnia (inquit) quæ sunt intermedia inter primum movens & ultimum finem, sunt quodammodo fines; sicut medicus ad sanitatem inducendam extenuat corpus, & sic sanitas est finis maciei; maciem autem operatur per purgationem, purgationem autem per positionem. Unde omnia hæc sunt quodammodo fines: nam macies est finis purgationis, & purgatio positionis. Ubi particula illa, quodammodo, non significat huiusmodi fines intermedios verè & propriè rationem finis non habere, sed solum non ita perfectè competere illis rationem causæ finalis, sicut fini simpliciter ultimo.*

97. Tertio suaderi potest conclusio ratione quæ utitur idem S. Doctor hic art. 6. quæ potest sic proponi. In causis efficientibus licet detur una prima causa efficiens, ex cuius virtute & subor-

dinatione alia causa intermediæ & proximæ operantur, nihilominus causa secundæ, & subordinata verè & propriè causant in genere causæ efficientis: Ergo licet detur unus finis ultimus, ad ulteriorem non ordinatur, ex cuius motione omnia aguntur, hoc non obstante concedi debent fines intermedii, qui quamvis motione finis ultimi agant, tamen veri sunt fines, & causant in genere causæ finalis. Consequentia probatur ex paritate rationis: non minus enim causa efficiens debet esse aliquid primum, quàm causa finalis exigat esse aliquid ultimum; unde propterea definitur id à quo primò incipit motus, sicut causa finalis, id quod per se ultimo appetitur: Sed non minus repugnat illi quod est primum subordinatio ad aliquid prius, quàm repugnet illi quod est ultimum subordinatio ad aliquid ulterius: Ergo subordinatio quæ repugnare videtur causæ efficienti, ac finali. Si igitur causa dependens ab alia priori, eique subordinata, habeat veram rationem causæ efficientis; finis etiam veram rationem causæ finalis obtinebit, quamvis sit intermedius, & alteri subordinatus.

Confirmatur: Ita se habet finis in prædictis, sicut principium in speculativis: Sed in speculativis ratio formalis principii non salvatur tantum in principiis primis & universalissimis, sed etiam in intermediis, ex quibus immediate conclusiones deducuntur: Ergo similiter ratio formalis finis salvatur non solum in fine ultimo simpliciter, sed etiam in finibus intermediis.

Explicatur hoc magis: Sicut enim principia intermedia duplicem dicunt habitudinem, unam ad conclusiones quas continent, & quæ ex illis deducuntur, & sic habent rationem principii; alteram ad prima principia à quibus derivantur; & sub hoc respectu non habent rationem principii, sed principiat. Ita similiter fines intermedii duplicem respectum habent, unum ad finem ultimum, secundum quod ut media conducunt ad illum; & sic non habent rationem finis, sed medii; alterum ad ea anteriora media quæ ordinantur ad ipsos, & respectu illorum habent veram rationem finis, in quantum talia media appeti possunt, & de facto aliquid appetunt propter illos.

Respondet Vazquez, negando consequentiam, & paritatem: quia, inquit, causæ secundæ efficientes, & principia intermedia, habent virtutem & veritatem intrinsecam, per quam possunt verè influere in effectus, vel in conclusiones; fines verò intermedii non gaudent bonitate intrinsecâ, quæ possint movere & terminare appetitum.

Sed contra: In causis efficientibus secundis quædam sunt instrumentales, & quædam principales; & principales quidem, per propriam virtutem agunt, instrumentales verò, virtute causæ principalis, & tamè verè agunt: Ergo ad rationem causæ efficientis, non semper requiritur quòd agat virtute propriâ: Ergo pariter ratio causæ finalis non semper exigit gaudere bonitate sibi propriâ, & ab alio ulteriori sine independente. Hæc consequentia videtur legitima: quia major requiritur rigor ad veram causalitatem efficientem, quàm ad finalem: cum hæc sit metaphorica respectu illius: unde si ad veram causalitatem efficientem sufficit virtus

participia, multo magis sufficiat ad causalitatem finalem bonitas participata.

§. I I.

Solvuntur objectiones.

Objicies primò: Finis definitur ab Aristotele: *id cuius gratiâ cetera sunt.* Sed hæc definitio convenit solum fini ultimo, non verò finibus intermediis, cum omnia non fiant gratiâ ipsorum: Ergo ratio finis soli fini ultimo verè & propriè competit.

Respondeo primò, particulam illam *cetera,* non poni ab Aristotele in definitione finis, nec haberi in textu Græco, sed additam fuisse ab Argyropolo interprete, ut observavit Egidius à Prædicatione, lib. 1. de fine in communi qu. 3. art. unico §. 2. unde finis ut sic definitur *id cuius gratiâ aliquid fit;* finis verò ultimus simpliciter, non est alterius gratiâ, sed cuius gratiâ cetera: sicut quidem nulli alteri fini subordinatur, sed omnes alii ab eo dependent.

Respondeo secundò, datâ Majori, negando Minorem: nam esse id cuius gratiâ cetera sunt, nihil finis convenit, juxta naturam illius: quia si finis ultimus simpliciter, cujusmodi est bonum ut sic, omnia sunt propter ipsum, & ipse non est gratiâ alterius: si sit finis ultimus in aliqua tantum serie, cetera illius ordinis sunt gratiâ ipsius: sicut omnia medicinalia gratiâ sanitatis: hæc enim finis intermedius, cetera quæ ipsum antecedunt sunt gratiâ ipsius, & ipse non fit gratiâ eorum quæ antecedunt.

Objicies secundò: Aristoteles 2. Metaph. text. 2. & D. Thomas hic art. 4. ex eo probant non dari processum in infinitum in finibus, quia si daretur, non posset assignari ultimus finis unde inciperet operatio, & sic nunquam agens ageret propter finem: At si fines intermedii essent verè & propriè fines, hæc ratio non valeret; quia et si non posset assignari finis ultimus, adhuc agens posset agere propter aliquem finem intermedium. Ergo fines intermedij non sunt verè & propriè fines.

Respondeo negando sequelam Minoris. Ad cuius probationem dicendum, quòd cum de ratione finis intermedij, seu proximi, sit quòd fiat ex motione anterioris seu ultimi finis, hinc est quòd ablatò fine ultimo, non manet finis intermedius: nam vel finis qui est intermedius appetitur absque relatione ad alterum, & sic est finis ultimus; vel cum relatione, & sic necessariò supponit illum ultimum ex cuius motione procedit: unde ablatò ultimo, nullus remanet finis. Eadem ratione convincitur in causis efficientibus non dari processum in infinitum, etiam si dicatur causa secundæ: quia cum omnes causæ secundæ agant ex motione primæ, si non assignetur prima, nulla causa secundæ operatur, & sic ablatà primâ aufertur operatio.

Objicies tertio: De ratione finis est quòd appetatur propter se: At qui finis intermedius non appetatur propter se, sed propter ulteriorem finem ad quem ordinatur: Ergo non est verè & propriè finis.

Confirmatur: Appeti propter se & appeti propter aliud, opponuntur, & se habent sicut absolutum, & respectivum: Ergo inter se pugnant, & eidem convenire nequeunt.

Ad objectionem respondeo, concessâ Majori.

Tom. 111.

Ari, negando Minorem: non repugnat enim aliquid ratione sui appeti, & tamen appeti cum subordinatione ad alterum, à quo dependet illa ratio sui: sicut causa secunda agit ratione propria virtutis, licet talis virtus sit dependens à causa superiori; & substantia existit per se, licet in hoc ipso dependeat ab alio, à quo creatur & conservatur. Unde

Ad confirmationem dico, quòd appeti propter se, & appeti propter aliud, opponuntur, si convenient rei quæ appetitur secundum unam & eandem rationem, secus verò & secundum diversas rationes: finis autem intermedius habet quòd sit appetibilis propter se & propter aliud, secundum diversas rationes & formalitates; nam ut dicit ordinem ad media præcedentia, est appetibilis propter se; ut verò respicit finem ulteriorem ad quem ordinatur, est appetibilis propter aliud: unde respectu prioris medij habet rationem finis, & respectu ulterioris finis induit rationem medij; ideoque finis intermedius dicitur. Sicut supra dicebamus, quòd causa secundæ, & principia intermedia in scientiis, secundum diversos respectus habent rationem causæ & causati, principij & conclusionis. Non repugnat etiam idem secundum diversas rationes & formalitates simul esse absolutum, & respectivum; maxime si sermo sit de respectu transcendentali: quia nullus est, quantumvis absoluta, quæ ordinem saltem transcendentalem non dicat ad aliam.

Objicies quartò: Finis idem videtur significare quòd ultimum: Ergo intermedia finis rationem habere nequeunt.

Respondeo distinguendo Antecedens: idem significat quòd ultimum simpliciter & omnibus modis, nego Antecedens: idem quòd ultimum, vel simpliciter, vel respectivè, concedo Antecedens, & nego consequentiam. Solutio est D. Thomæ infra qu. art. 2. ubi sibi objicit: *Intentio respicit finem secundum quòd est terminus: sed terminus habet rationem ultimi finis: Ergo intentio semper respicit ultimum finem.* Et respondet: *Ad secundum dicendum, quòd terminus habet rationem ultimi finis, sed non semper ultimi respectu totius, sed quandoque respectu alicuius partis.*

Objicies ultimò: Si unum medium esset causa finalis respectu alterius medij anterioris, v. g. purgatio humorum respectu præparationis & sumptionis medicinæ, sequeretur quòd quando Deus ordinat unam creaturam ad aliam, & vult herbam v. g. propter pecora, & pecora propter hominem, ageret propter finem: Sed hoc est falsum, ut vidimus articulo præcedenti: Ergo & illud.

Respondeo distinguendo Majorem: Deus ageret propter finem, ex parte rei volitæ concedo Majorem: ex parte actûs volendi, nego Majorem. Hoc enim inter voluntatem divinam & nostram reperitur discrimen, quòd in nobis creaturæ & finis intermedij sunt rationes motivæ nostræ voluntatis ut operetur: atque adeò non solum sunt fines inter se, sed etiam respectu nostræ voluntatis: sola autem bonitas divina, est ratio motivæ voluntatis Dei: unde finis intermedius, cum sit bonitas quædam inferior & creata, comparatur ad divinam voluntatem, solum ut effectus, non verò ut ratio causæ volendi. Solutio est D. Thomæ 1. parte quæst. 19. art. 5. ubi ait: *Deus vult hoc esse propter hoc, sed non propter hoc vult hoc:* id est Deus

C

ex